

Sjön Vindomen från trakten av Hägerstads slott.

Vandringar i Tjust-Hannäs

Låt oss göra en tur genom denna fagra bygd, som för övrigt gömmer så många vackra minnen. Våra dagars hannäsbor tarvar ett kapitel för sig varför de också komma att skärskådas i en kommande artikel. Där ha driftiga människor dragit sitt strå till stacken och gjort sitt till att bygden inte avfolkas.

Hannäs nämnes 1383 i samband med att Grävsetter, som är en gammal herrgård, då inlöstes av den från svenska historien välkände riksdrotten Bo Jonsson Grip. Denna gård har förut tillhört Askeby kloster, men kom nu i händerna på kanske alla svenska tiders störste jorddrott. Om denne måler historien att han var av förnäm börd och troligen norrköpingsbo, eller nästan så, enär hans mor skrev sig till Ringstadholm. Hans arvegods voro väldiga, allaredan de, och voro belägna i Östergötland, Kalmar län och Öland.

Bo Jonsson gifte sig med riksrådet Knut Posses dotter Margareta men hon dog i barns-börd. Så stor var makens råa girighet att han lät uppskära sin hustrus knappt kallnade kropp och därur uttaga barnet varpå priorn i Kalmar kloster och tre andra personer intygade att barnet ännu en stund levat.

Med detta fordrade han att få bli erkänd som arvtagare och låg länge i tvist med hustruns släktingar om saken.

Denne man är nog Hannäs sockens mest bekante invånare. Hans maktlystnad och rikedomar steg och han skydde inga medel då det gällde materiell förkovran. Han blev den mäktigaste och rikaste man som någonsin levat i detta land och stod i spetsen för ett stormansparti som styrde efter egennyttiga beräkningar och förde landet ut i krigiska förvecklingar.

Det var naturligt att en sådan man som Bo Jonsson Grip inte kunde vistas någon längre tid å Grävsetter. Det hela inskränkte sig till snabbvisiter med förhållningsorder och domslut. Han ägde bl. a. Winäs i V. Ed, där hans efterkommande bodde tills åttan 200 år senare utslocknade.

På Grävsetter har senare andra adliga ätter härskat fast maktutövningen inte blivit så namnkunnig. På 1600-talet ägdes det av släkten Ribbing och senare blev släkterna Pauli och Silversparre härskare i denna undangömda gård.

Någon gång på 1800-talet blev staten ägare till denna urgamla herrgård. En Hampus

Braun bodde där vid senaste sekelskiftet. Gården har sålunda under seklernas lopp gjort en rundvandring som ståndsgård. Det har varit adel, präster, borgare och bönder fast inte ordningsföljden varit densamma.

Vid mitten på förra århundradet bodde en brukspatron Hugo Beijer å Gränsetter, vilken var en annan typ av människa än den förstnämnde. Det stora nödåret 1868 byggde han det förnämliga Hägerstad slott, som ligger på en udde vid Vindomen. Dels ville han skaffa sig ett vackert hem och dels ville han hjälpa hannäsborna med anskaffandet av arbetstillfällen i den svåra belägenhet de råkat i på grund av de hårda tiderna. Denne man var en verklig bygdens välgörare som skaffade sig ett eftermäle av det bättre slaget. Till Hägerstad slott anlade han en stor park och en dyrbar trädgårdsanläggning. Nu vilar brukspatronen, hans maka och son på en udde av Hägerstads ägor medan vinden susar i de träd han själv planterat.

På båda dessa gårdar regerar nu ofrälse män av bondestam och bygden ser inte ut att fara illa av den saken. Den sociala utvecklingen har inte lämnat någon bygd oberörd och man söker efter bästa förmåga följa med.

När den gamla kyrkan byggdes vet man inte enär inga handlingar finnes bevarade som skulle kunna omtala detta. Den var uppförd av stora kullerstenar och av samma typ som V. Eds ödekyrka. Ruinen är belä-

gen på en naturskön kulle invid prästgården och i stort behov av en grundlig restaurering men det bleve en dyrbar historia för en socken med ca 1,200 invånare.

Högt låg det gamla templet och det syntes vitt omkring i en bygd som varit befolkad sedan uråldriga tider. Om detta vittnar bl. a. spår av gånggrifter på en udde av Vindomen. Troligt är att här även funnits en gammal handelsväg på den tid när Uknadalen o. Tjust voro en del av havet. Längre fram i tiden var här en gammal kulturbygd där folk samlades till gudstjänst i denna vackra del av Tjust. Bredvid kyrkan fanns även en klockstapel om vilken sägnen omtalar att den varit bland de högsta i landet. Den förkunnade långt ut i bygderna var Hannäs kyrka var belägen.

På denna lilla kulle fanns också en liten kyrkogård där kors och stenar ännu synas fast halvt övervuxna av gräs. Här ligger bl. a. också en komminister Ture af Ekenstam begravnen och en anspråklös sten påminner ännu om att han sover den sista sömnen bredvid den kyrka där det mesta av hans verksamhet utförts. Han var en verksam man som betydde mycket för sin bygd. Framsynt och energisk som han var, blev hans namn känt en hel del utanför socknens gräser.

Denne präst hade en mindre vanlig vana. Han brukade nämligen i prästgården ta emot pojkar som var lite vilda av sig och svåra att styra. Bland dessa pojkar fanns även en viss Artur Hazelius, vilkens namn senare kom att gå ut på ryktets vingar över Sverige och vars namn än i dag är välkänt för varje svensk. Hazelius upplevde några ungdomsår i Hannäs och det var inte underligt om han under Ekenstams ledning och fostran fick sina impulser till det kulturarbete som skulie göra hans namn berömt genom Skansen i Stockholm.

Komminister af Ekenstam avled 1848, djupt sörjd av bygden. Det måste ha varit något märkligt med denne man, som ehuru komminister ändock utnämns till hovpredikant.

E i n a r S a n d e l l.